

Chapter: 11 to 20

विभाग १ - गद्य

Q.1 (अ) खालील कृति करा

(7)

चार्लीला घेऊन स्टेज मॅनेजर केव्हा स्टेजवर गेला हेही तिला कळलं नाही.
प्रेक्षकांना उद्देशून मॅनेजर म्हणाला, 'हा चार्ली... लिली हार्लेचा मुलगा. याच्या आईची प्रकृती एकदम बिघडली... तेव्हा तिचं अपुरं राहिलेलं गाणं आता हां पुरं करील! आपण ते शांतपणानं ऐकून घ्यावं... धन्यवाद!'
मग चार्लीकडे बघून मॅनेजर म्हणाला, "हं... चार्ली... आता प्रेक्षकांना तू जॅक जोन्स म्हणून दाखव."
एवढं बोलून मॅनेजरनं चार्लीची पाठ थोपटली आणि तो विंगमध्ये निघून गेला.
चार्ली स्टेजवर सहजपणानं उभा होता. त्याला प्रेक्षकांची व्यक्तिंचितही भीती वाटली नाही. तशी भीती वाटण्याचं त्याचं वयही नव्हतं. त्याच्या तोंडावर फुटलाईट्सचा झगमगीत प्रकाश पडला होता. त्यामुळे समोरचा प्रेक्षकवर्ग त्याला धूसर दिसत होता.
चार्लीनं गाणं म्हणायला सुरुवात केली-
'Round about the market, don't you see.'
त्याच्या त्या गाण्याबरोबर वाद्यवृंदही साथ देऊ लागला. सारं थिएटर त्या स्वरांनी भरून गेलं. जादूची कांडी फिरवल्याप्रमाणे सारे श्रोते एकदम शांत झाले आणि चार्लीचं ते गाणं कौतुकानं ऐकायला लागले. त्याचं गाणं ऐकताना ते इतके भारावले, की त्यांनी स्टेजवर पैशांची उधळण सुरू केली.
पैशांची ती बरसात पाहून चार्लीनं आपलं गाणं मधेच थांबवलं आणि तो प्रेक्षकांना उद्देशून म्हणाला, 'मी आधी हे पैसे गोळा करतो आणि मग राहिलेलं गाणं म्हणून दाखवतो.'
असं म्हणून तो स्टेजवरचे पैसे भराभर गोळा कारायला लागला.
त्याच्या त्या धिटाईच्या बोलण्यानं प्रेक्षकांत मोठा हशा पिकला. ते त्याला आणखी प्रोत्साहन देऊ लागले.

1 A1) कारणे लिहा.

2

- 1) प्रेक्षकांनी स्टेजवर पैशांची उधळण सुरू केली -
- 2) चार्लीने गाणे म्हणणे मधेच थांबवलं -

A2) खालील घटनांचे परिणाम लिहा.

2

घटना - चार्लीच्या तोंडावर फुटलाईट्सचा झगमगीत प्रकाश पडला.

A3) स्वमत

3

वक्तृत्व स्पर्धेत प्रथम क्रमांक आलेल्या स्पर्धकाची गुण मिमांसा करा.

(ब) अपठित गद्य करा.

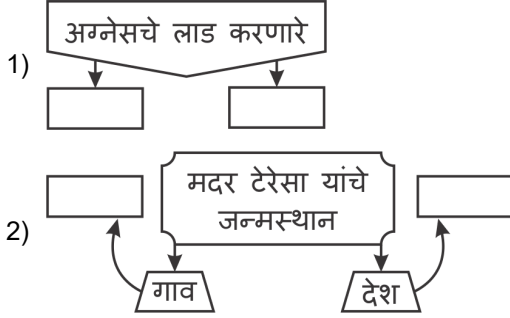
(4)

मदर टेरेसांचा जन्म युगोस्लाव्हिया देशात बेलग्रेड शहरापासून काहीशा दूर अशा स्कोपये गावी झाला. तिची आई एका कष्टकरी कुटुंबातील होती. वडिल एक छोटेसे दुकानदार होते. टेरेसाचे नाव तिच्या आईवडिलांनी मोठ्या आवडीने अँग्रेस ठेवले होते. अँग्रेस केवळ आपल्या आईवडिलांचीच

नव्हे तर इतर कुटुंबियांचीही अतिशय लाडकी होती. तिला लहानपणी आपल्या आईला घरकामात टापटिपीने मदत करण्याची भारी हौस होती. वडिल दुकानदार म्हणजे हिशोबी, व्यवहारी. अग्रेस वडिलांप्रमाणे नफा नुकसान पाहत असे. कुटुंब बेताचे, मिळकत बेताची. श्रीमंती नाही, तशी गरिबीही नाही. मात्र प्रेम, सुख, समाधान त्यांच्या कुटुंबात नांदत असे.

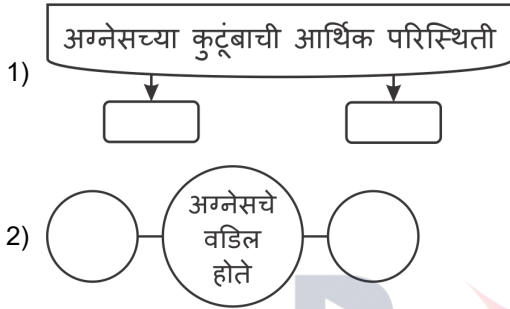
1 A1) आकृती पूर्ण करा.

2

A2) कोष्टक पूर्ण करा.

2

विभाग २ - पद्य

Q.2 (अ) खालील कृति करा

(8)

अशुभाची साउलीहि
नाही पडणार येथे;
अरे मीहि सांगते ना
जिजा- लक्ष्मींशी नाते.

तुझ्या शस्त्रांना, अस्त्रांना
शक्ति देईल भवानी,
शिवरायाचे स्वरूप
आठवावे रणांगणी

धन्य करी माझी कूस
येई विजयी होऊन,
पुन्हा माझिया हाताने
दूधभात भरवीन!

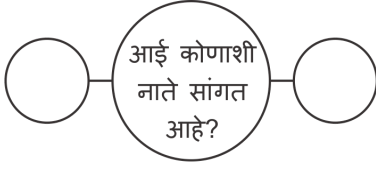
1 A1) i) खालील पैकी सत्य विधान लिहा.

1

भवानी बाळाला आशीर्वादाची शक्ती देणार आहे.

ii) आकृती पूर्ण करा.

1

A2) i) कारणे लिहा.

1

रणांगणावर शिवरायांचे स्वरूप का आठवावे -

ii) एका वाक्यात उत्तर लिहा.

1

आईची कूस कधी धन्य होईल?

A3) काव्यसौंदर्य.

2

धन्य कर्य माझी कूस
येई विजयी होऊन,
पुन्हा माझिया हाताने
दूधभात भरवीन।

A4) स्वमत

2

कवितेतील वीर मातेच्या भावना तुमच्या शब्दांत लिहा.

(ब) खालील कृति करा

(4)

कविता: निरोप

कृती:

- 1 कवी / कवयित्री
- 2 कवितेचा विषय
- 3 कवितेतील दिलेल्या ओळीचा सरळ अर्थ लिहा.

विभाग ३ - स्थूलवाचन

Q.3 खालील पैकी कोणतीही एक कृती सोडवा.

(3)

- 1) 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन कृती पैकी दोन सोडवणे
अ) टिपा लिहा. (कोणतीही एक)
 1. विश्वकोशाचा उपयोग.
 2. विश्वकोशाची निर्मिती व प्रक्रिया.ब) शब्दकोडे सोडवल्यामुळे भाषिक कोशल्य वाढते याविषयी तुमचे मत लिहा.
- 2) 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन कृती पैकी दोन सोडवणे
अ) विश्वकोश पाहण्याचे तुमच्या लक्षात आलेले फायदे लिहा.
ब) केशभूषेचे उद्देश सांगून त्यात कोणत्या गोष्टींचा अंतर्भाव होतो, ते स्पष्ट करा.
क) विश्वकोशाचा उपयोग तुम्हाला मराठी भाषेतील ज्ञान प्राप्त करण्यासाठी कसा होऊ शकतो, ते लिहा.

6

विभाग ४ - भाषाभ्यास

Q.4 1. खालील दिलेल्या वाक्यप्रचाराचा अर्थ लिहून वाक्यात उपयोग करा.

(2)

अवहेलना करणे -

2. शब्दसंपत्ती

(2)

2. खालील शब्दाचे समानार्थी शब्द लिहा.

(i)

- i) (अ) आयुष्य =
(ब) झरा =

2. खालील शब्दाचे विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

(ii)

- ii) (अ) खरे ×
(ब) जन्म ×

3. खालील वाक्यातील लेखननियमानुसार चुकीचे शब्द ओळखून दुरुस्त करा.

(2)

1) पावसाळ्यात दीशा धुसर झालेल्या असतात.

ii) महर्षि कर्वे यांजमध्ये स्थितप्रज्ञाची लक्षणे होती.

4. खालील विरामचिन्ह ओळखून त्यांची नावे लिहा.

(1)

' ' -

5. खालील शब्दाचे प्रचलित मराठी भाषेतील शब्द लिहा.

(1)

1) Programme

6. खालील शब्दातील अक्षरापासून दोन अर्थपूर्ण शब्द तयार करा.

(1)

खेडेगावात

7. पुढील वाक्यातील योग्य विरामचिन्हे वापरून वाक्य पुन्हा लिहा.

तो म्हणाला ठीक आहे तुम्ही थोडी विश्रांती घ्या

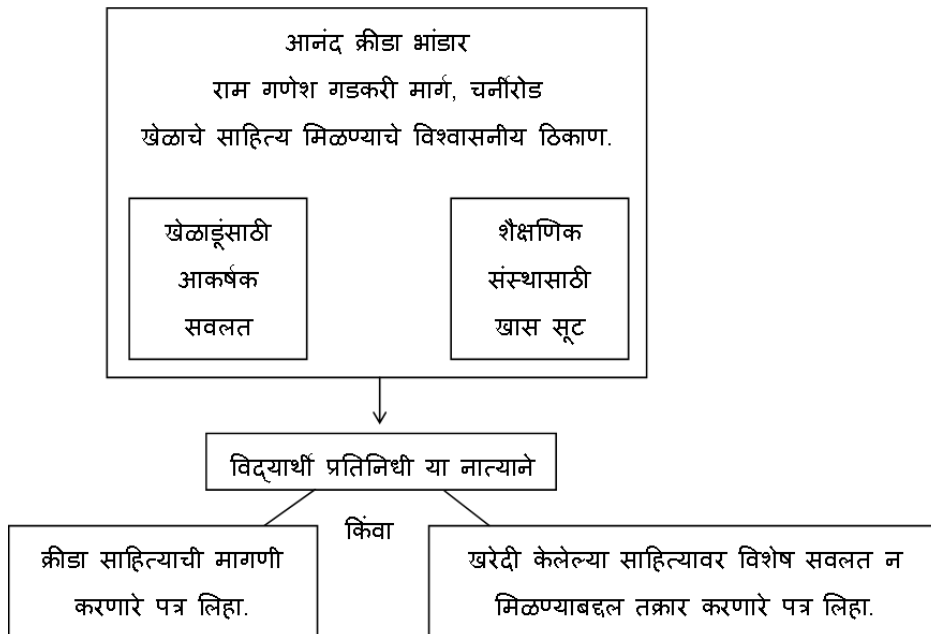
विभाग ५ - उपयोजित लेखन

Q.5 खालील लेखनप्रकारांपैकी कृती सोडवा.

(अ) खालील कृती सोडवा.

(4)

i) खालील फलक वाचून त्याखालील कोणतेही एक पत्र लिहा.

* लिफाफा आवश्यक

किंवा

ii) पुढील उताऱ्याचा १/३ सारांश लिहा.

उपवास म्हणजे जवळ राहणे. अर्थात देवाच्या किंताही खराखुरा ध्यास असतो. तेव्हा तहानभूक 'हरपते' हे खरेच. पण तहानभूक 'मारण्याने' ध्यास सिद्ध हित नसतो. एक जण म्हणाला, 'अहाहा ! काय सुंदर वास सुटलाय ! पण नेमका आजच माझा उपास आहे.' तिथेच एक अध्यात्माचे जाणकार उभे होते. ते म्हणाले, " अरे ज्या क्षणी इच्छा झाली. त्या क्षणीच उपास मोडला. आता खाल्लस तरी बिघडत नाही. उल्लघनाच्या भीतीखाली चालतं ते कसलं उल्लंघन ?" पण संयम शिकण्यासाठी आम्ही लंघन करतो. असाही युक्तिवाद असतो. कोणतेच आन्हिक नसताना जीवनाच्या धकाधकीट संयम शिकण्याच्या / पाळण्याच्या प्रचंड संधी उपलब्ध असतात. त्यातली एकही न घेता एक कृत्रिम नेपथ्य, पथ्य आणि पात्रयोजना करण्याची काय गरज ? जे उपास करतात ते एरवी संयमी असतात. असेही दिसत नाही. आणि जे उपास करत नाहीत ते संयमी नसतात. असेही दिसत नाही. मुळात 'इबादत की फर्ज न समझो बल्की फर्ज को इबादत समझो. 'म्हणजेच उपासना हे कर्तव्य नसून कर्तव्य ही उपासना, हीच उपासनेची सर्वोत्कृष्ट कल्पना.

(ब) खालील पैकी कोणतीही एक कृती सोडवा.

(4)

i) खालील दिलेल्या मुद्यांवरून कथा लिहा. कथेला योग्य शीर्षक लिहा.

मुद्दे : एक वृद्ध शेतकरी – चार मुलगे – आपापसात भांडणे – शेतकऱ्याला चिंता – आजारी पडणे – एके दिवशी चौघांना एकत्र बोलावणे – प्रत्येकास एक एक काठी मोडण्यास देणे – चौघांनी मोडून दाखवणे - प्रत्येकास चार काठ्यांची मोळी तोडण्यास देणे – चौघांचे प्रयत्न असफल.

ii) खाली दिलेल्या शब्दांवरून आकर्षक जाहिरात तयार करा.

शब्द:- अल्पोपहार - लग्न - मूंग - वाढदिवस - जेवण - विविध रूजकर पदार्थ.

(इ) लेखनकौशल्य: खालील लेखनप्रकारांपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा.

(6)

i) मी पाहिलेला अपघात

मुद्दे:- अपघात कोठे झाला ? – अपघात कसा झाला ? – तुमचे सहकार्य – अपघात का होतात ? – वाहनचालक, पादचारी किंवा पायी चालणारे यांनी काय काळजी घ्यावी ? – मनावर झालेला परिणाम – संदेश.

ii) कचरा कामगाराचे आत्मकथन:-

दिनक्रम – करावे लागणारे शारीरिक कष्ट, कामाचे स्वरूप – कामाला प्रतिष्ठा नसल्यावद्दलचे दुःख – आर्थिक अडचणी – स्वच्छतेचे दूत म्हणून सन्मान.

iii) परीक्षा रद्द झाल्या तर...!

